

СТАНОВИЩЕ

на д.и.н. Костадин Рабаджиев, професор в Катедрата по Археология при Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, член на Научно жури, назначено със заповед на г-н Ректора на СУ (№ РД 38-104/ 09.02.2022), по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2. История и Археология (Археология – Архитектурна археология), обявен в ДВ бр. 103/ 10.12.2021 г.

1. В обявения конкурс, организиран по заявка на ФС на Исторически факултет (протокол № 4/ 26.01.2022 г.) за нуждите на Катедрата по Археология, единствен кандидат е гл. асист. д-р **Даниела Стефанова Стоянова**. Документите ѝ са приети от Комисия назначена със заповед на г-н Ректора № РД 38-72/ 31.01.2022, а основание за нейното участие в конкурсната процедура е депозираната справка, че изпълнява минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ. Д. Стоянова е завършила специалност Археология в Историческия факултет на СУ (1997 г.), била е редовен докторант към Катедрата с тема на дисертацията: „Монументална архитектура в Тракия V-III в. пр. Хр. Строителни материали, техники, конструкции, ордери“ (защитена 2002 г.), а от 2006 г. е преподавател в Катедрата по Археология. В конкурса тя участва с хабилитационен труд, публикуван и предоставен за дискусия под заглавие: „Строителна керамика и архитектурна теракота от Апология Понтика (VI в. пр. Хр. – III в. пр. Хр.)“. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2022 г. Участва и с 20 бр. подбрани публикации – студии и статии по приложен списък.

2. Даниела Стоянова е от първия випуск на специалност Археология и това е едно добро начало в професионалното ѝ израстване, за да се утвърди днес като водещ изследовател на древността в сферата на архитектурната археология. Всъщност това е направление, което не е популярно в учебните програми на българските университети, с изключение на Софийския университет и Д. Стоянова е преподавателят, която утвърждава тези четения. Затова очаквано бих започнал с дейността ѝ като главен асистент и преподавател в бакалавърската и магистърската програма по Археология и бих открил лекционния курс по „Архитектурна археология“ в бакалавърската програма, който тя разработи и на който е титуляр с хорариум от 90/ 90 ч. лекции/ упражнения в три семестъра. В тази тема е и семинарът: „Стенна живопис и архитектурна декорация в Източното Средиземноморие и Тракия“, както и друг неин лекционен курс: „Консервация и реставрация на археологически архитектурни паметници“ в магистърската програма. Всъщност нейната учебна заетост е над нормата, почти удвоена, което е свидетелство за посветеността ѝ на работата със студентите, видно и в ръководените от нея магистърски тези, както и участието ѝ в летните теренни практики на студенти по археология на обект Тракийски градски център в ИАР „Сборяново“, от 1998 г. като член на екипа, от 2020 г. като заместник-ръководител, а от 2021 г. и ръководител. Д. Стоянова утвърди името си в родната археологическа колегия, проследено в участието ѝ в

многобройни научни форуми, екипи и проекти: тя е член на екипа проучващ гетския град при Сборяново, от 1997 г., а от 2021 г. и негов ръководител. Редом с това тя се включва като член на екипа и специалист в обработката на археологически материали от Аполония Понтика (това е тема и на монографията, с която участва в настоящия конкурс); също в проучването на храма на Майката на боговете в Дионисополис/ Балчик; в разкопките на тракийската резиденция на връх Кози грамади; консултант е на археологическия обект при Васил Левски (от 2020 г.); при с. Маноле (2018-2020 г.); на светилището в м. Секиз харман при с. Кръстевич, Хисаря (от 2012 г.). Включва се и в серия проекти на фонд Научни изследвания към СУ, а резултат от тези ѝ участия са текстовете, с които тя участва в конкурса. Бих посочил и един по-широк, Източно-средиземноморски контекст на заниманията ѝ, тя е известен и търсен специалист от представители на водещи европейски научни центрове, член е на Getty Connecting Art Histories Seminar: “The many lives of ancient monuments 600 BC–AD 600” и “Beyond the Northern Aegean” (2018-2023 г.), както и на международен екип на проект „АРАХ“ в програма за теренни проучвания на област Ксанти, Гърция, с акцент върху територията на антична Абдера. Участва и в организацията на международни научни конференции: “Graves, Tombs, Necropolis in their Settlement Environment in the Eastern Mediterranean – Classical to Hellenistic Period”, София – Казанлък – Исперих – София, 09-14.10.2016; “The Alexandrovo Tomb. 20 years later”. 11-12 май 2021. Член е на Асоциацията на българските археолози от основаването, а от 2015 г. е член на Управителния съвет.

3. Монографията, с която Д. Стоянова участва в конкурса, е за строителната керамика и архитектурната теракота от Аполония Понтика във времето на VI – III в. пр. Хр., което е в темата на конкурса за доцент по архитектурна археология. В моя прочит на текста, книгата е убедителен пример за възможностите на нейния автор да анализира архитектурни артефакти и комплекси в пряка връзка и синтез с прочита на археологически структури и ситуации, осъществяван с методите на археологическото изследване. Предмет на проучването са строителната керамика, по-скоро покривни керемиди и архитектурната теракота от Аполония Понтика, а за възможната реконструкция на покритието и украсата на сгради с декоративни керамични елементи са прегледани, анализирани и идентифицирани останките от монументалната архитектура. Това са храмови постройки в града и неговата околност, както и достигнали до нас детайли от каменната пластика. Така е съчетана информацията от различни по вид артефакти, включително и данните от подпечатана керамична продукция на ателиета, което е съпоставено със стратиграфията на обектите, а този комплексен подход е довел до възможното днес максимално изясняване на плановете и конструктивни особености на градските структури. Резултатът е сравнително подредена картина на използваните типове покривни керемиди и декоративни елементи, уточняването на тяхната хронология, както и на самите сгради, което пък допълва знанието ни за импорт на идеи и търговски контакти, включително разпространението на декоративни принципи в рамките на Понта и в Източно-гръцкия свят. Това Д. Стоянова е постигнала с лично участие в обработката на целия масив от материални свидетелства и наблюдения на терен като участник в изследователския екип. Но това е резултатът и от изключителния усет за детайлите и стремеж да се постигне реконструкция, но не в обобщен поглед, а с внимание към всеки конкретен факт.

Все пак си мисля, че главата за храмовата архитектура (IV.) би могла да е последна и в нея да бъдат обобщени декоративните принципи, които дискусиата за архитектурната теракота поставя. Както ме смущава и мястото на главата за строителната керамика от къснокласическата и елинистическата епоха (III.), която предхожда архаичната строителна керамика (V.) В този си поглед аз се водя от логиката на структурата, докато за Д. Стоянова водещ вероятно е бил подходът към материалните паметници, проблемите които те поставят и изводите които поднасят.

4. Даниела Стоянова участва в конкурса и с 20 бр. научни публикации: студии и статии, всичките след 2002 г. От тях 7 са издадени на английски език в престижни български и чужди научни издания и поредици, 9 са в съавторство, 2 студии са в реферирани и индексирани издания. Многобройните примери на съавторство е специфичен почерк на изследователския модел, който Д. Стоянова отстоява – на сътрудничество в научния анализ, в решението на сложни проблеми, които изискват поглед върху широк набор от артефакти и методи за извличане на научна информация. В тях отново водеща е темата за архитектурната археология, а като най-значим бих посочил приносът ѝ в написаното за монументалната архитектура на тракийските гробници – дискусия за архитектурния план и хронологията, анализ на строителни материали и конструкции, на декоративни елементи и принципи в изграждане на фасадата и интериора, на идейни влияния и школи (№2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 14, 15, 17, 21), а с особено внимание бих подчертал нейната обобщителна студия за гробничната архитектура в земите на траките в престижния *Companion to Ancient Thrace* на издателството Blackwell (2015). С този подход е анализирана и монументалната сграда във владетелската резиденция на Кози грамади в Средна гора, един наистина уникален архитектурен паметник, който тя изследва в план, строителни материали и техника на изграждане, за да предложи убедителна хронология на обекта (№16). В „архитектурната“ тема са и група публикации на строителна керамика и архитектурна теракота от градовете по Западния Понт: (№5, 12, 13, 18) и от вътрешността на предримска Тракия (№19, 20); както и за употреба на кирпич в строителната традиция на Тракия (№7). А почти всичко написано е резултат от лични наблюдения в обработката на материали от археологически проучвания, също и проверка на терен, което повишава значимостта и надеждността на постигнатите изводи.

В приложения общ списък с трудове темата за архитектурната археология е също определяща за научните интереси на Д. Стоянова. В нея видимо се вписват и изследванията на тракийския град при Сборяново, в археологическия екип на който тя участва, а от година и ръководи. Открояват се публикации за градоустройството и фортификацията на гетската столица, както и за тракийските гробници. Самият списък впечатлява с броя на публикациите и с изданията и научните форуми, в които Д. Стоянова е участвала със свои приноси и глави в колективни монографии (5), студии и статии (49), научни съобщения (24), статии в каталози на изложби, сред тях и Тракийската изложба в Лувър (11), научни рецензии (2), съставителство и научна редакция на сборници (4).

Посочените публикации очертават трайния интерес на Д. Стоянова към проблемите на архитектурната археология. Ясно свидетелство за приносите на направеното са престижните издания, в които нейните публикации присъстват, както и многобройните цитирания в научната книжнина, според отразеното в световни бази данни (Scopus, Web of science) и приложени в документацията по конкурса.

Написаното е на професионален език, ясен и четим, крайно конкретен, което е сред отличителните черти на нейния стил, пък и характер. В текстовете не съм забелязал елементи на плагиатство, всъщност не съм и очаквал да открия.

* * *

5. В заключение бих акцентирал върху несъмнения принос на предложените за обсъждане в конкурса текстове, които преценявам като значим резултат от несъмнен научен потенциал и натрупан теренен опит. В тях разпознавам изследовател със задълбочени интереси и знания за архитектурната археология на паметниците в земите на траките, която познава изворите и постигнатото от поколения изследователи във водещи научни школи и прилага възможностите на интердисциплинарен анализ на терен и в музейните колекции. Самата тя участник в многобройни екипи, в съвместни изследвания и публикации, които я открояват като колегиален съавтор, най-вече прецизен към фактите и коректен в предлаганите реконструкции учен. А също и талантлив преподавател, който ще увлича бъдещи изследователи, което е основанието ми да гласувам положително за присъждането на гл. асист. д-р **Даниела Стефанова Стоянова** на академичната длъжност „*доцент*“.

1 април, 2022 г.

Костадин Рабаджиев